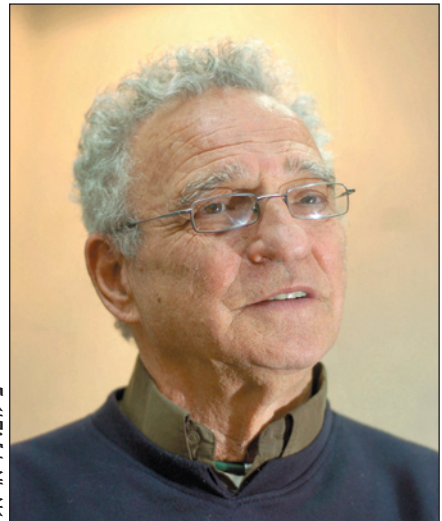

איך שפנית ימינה, פגע בנו המטען החלול. הטנק שלנו עלה באש

"בעקבות הירי הוחלט להתחיל בתזווה. אני בתוך הכוח, חסר נשק. עליתי על זחל"ם ולקחתי זמנית נשק שהיה מונח שם. כשחנינו, התקרבותי לזחל"ם לחפש נשק קבוע. ראו אותי שם חיילים וביקשו שאראה אם חייל מסוים בחיים. לפי החורים שהיו לו, ראיתי מיד שהוא לא בחיים ונדמה לי שלקחתי ממנו את הנשק. נהג הזחל"ם ישב ליד ההגה כרות

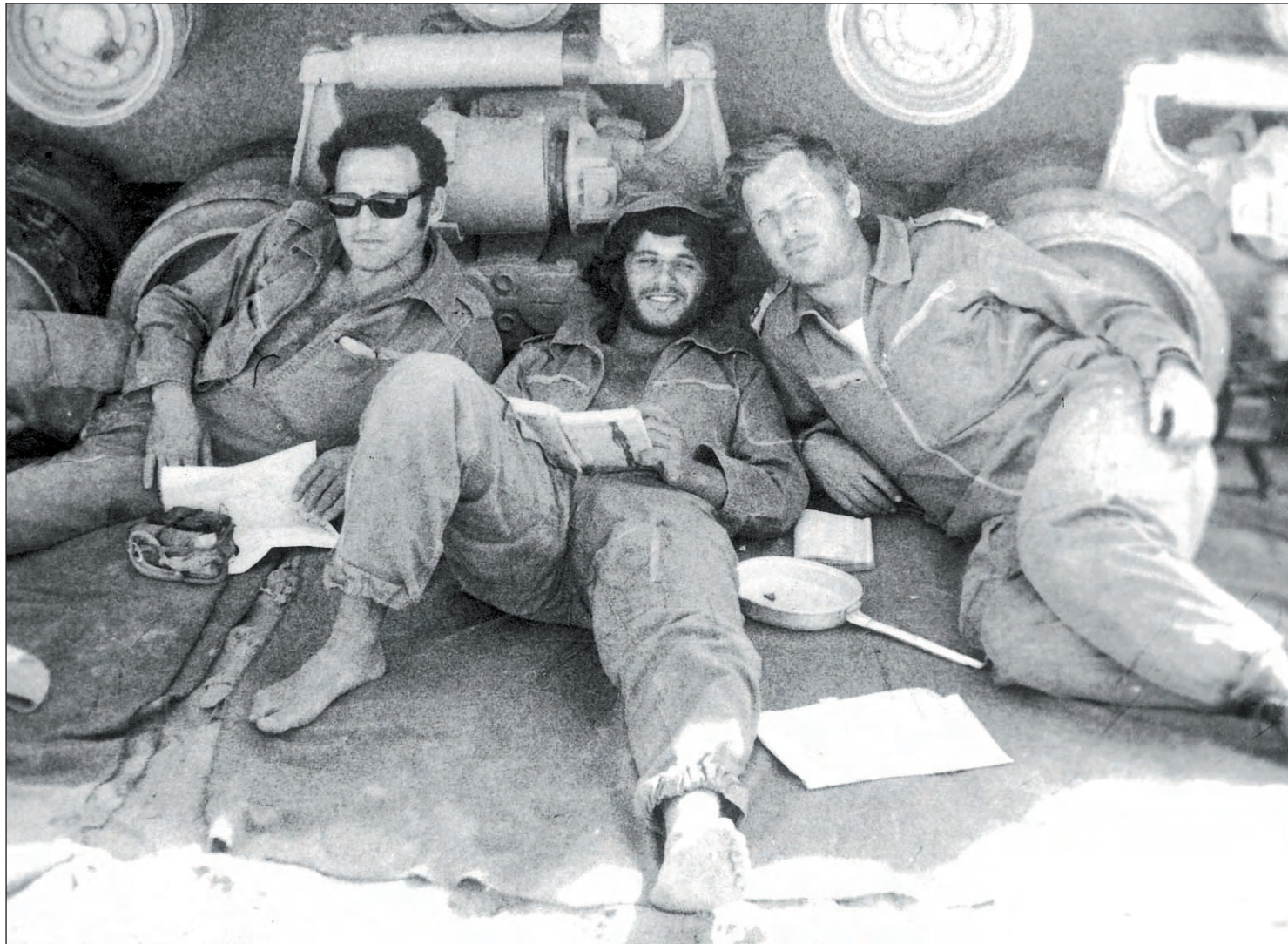
צילום: ניר אריאלי

סדן היום. חיפש את הטען-קשר אחרי המלחמה

ראש, והיו שם עוד מראות נוראיים. "רצתי לכיוון טנק שהגיע. ישבו שם חבר'ה מהפלוגה שלי. אחד מהם היה פצוע והצטרפתי אליהם להמשך המלחמה. הפכתי להיות טען-קשר. הגענו למקום שבו ישב התאג"ד, והיה מקום לתדלק את כלי הרכב. מפקד הפלוגה העמיס מהטנק הפגוע שלו פגזים נוספים והיינו בהיכון להמשך הקרבות. אחר-כך אמרו שחיל האוויר פתר את הבעיה ואנחנו יכולים להתפנות לתדלק, לאכול ולנוח".

■ בירור סופי ■

"בגלל הכוויות שלי, הלכתי לתאג"ד. הרופא ברק אותי, אמר לי שאני לא יכול להילחם יותר ושלח אותי לבית-החולים. לקחו אותי מבית-החולים כדי להמשיך לחפש את יעקב סופר. הגענו לכלל בתי-החולים האפשריים. אחר-כך הלכנו לשטח. הטנק שלי עוד היה שם אבל לא מצאנו אותו. עשינו סיבוב נוסף והטנק כבר לא היה שם. הסתכלתי בדברים המפורזים על הקרקע וראיתי תרמיל גב. מיד עלה לי הרעיון שזה של סופר. מתברר, שלאחר שהוא כיבה את מכנסיו, הוא חיפש מקום להסתתר. החשיבה שלו, ככל הנראה, הייתה שמתחת לטנק הכי בטוח. אחרי שהטנק התפוצץ והתחתית ירדה למטה, סופר הרע הגיע".

צבי סדן (משמאל) במלחמה. "הייתי חשוף, וקיבלתי כוויה רצינית מהאש שפשטה בזחל"ם"

המקלען בפעם השנייה, יחד עם עוד מישהו. לא הצלחנו למשוך אותו. לאחר כמה דקות כנראה שהוא כבר לא היה בין החיים. "חזרתי לבית המשאבה" וסיפרתי את הכל לגדי. הוא ביקש שאשאיר אותו במקום, אבל אני לא הייתי שקט עם זה. הוא ביקש שארוץ לג'יפ למרות הכל, והגענו לריכוז הטנקים שלנו. רצתי מאחד לשני והודעתי שגדי נשאר שם וצריך לחלץ אותו. פתאום מטוסים ירו וכל מי שנכח במקום רץ להתחבא. היה שם מקלע 0.5, שהוא נגד מטוסים. רצתי אליו, דרכתי פעמיים. יריתי ירייה אחת. כשראיתי שהוא יורה, צעקתי לאנשים 'תפסו עמדות בטח המסוקים ישובו'. עד ששכנעתי את כולם לתפוס עמדות, המסוקים לא שבו.

לכיוון הטנק שלנו אבל לא מצאתי אותו. "לפתע שמעתי פיצוץ נוראי. פגעו בזחל"ם וכולו בער. התותחן והמקלען הספיקו לעלות על הזחל"ם. אני ניצלתי. עדיין לא הספקתי לעלות עליו, כי הייתי עסוק בחיפוש אחרי הטען-קשר שלי. רצתי לזחל"ם לראות מה קורה. המקלען שלי היה עם הראש והידיים בחוץ והוא התחנן שיצילו אותו. קפצתי אליו וניסיתי למשוך אותו בידיים וזה לא הלך. את החולצה שלי פשטתי בהתחלה כדי לחבוש איתה את הפצועים, כך שהייתי חשוף וקיבלתי כוויה רצינית מהאש שפשטה בזחל"ם. "מכיוון שהיה לי חם מדי, עזבתי לכמה רגעים את הזחל"ם, ובינתיים לקחתי שכמיהה מאחד הטנקים הנטושים. רצתי לאש וניסיתי למשוך את

■ הזחל"ם נפגע ■

"לאחר זמן מה, הגיע זחל"ם לפינוי. הכוונה הייתה שנתחיל לעלות על הזחל"ם ולצאת מהשטח. אני לא ידעתי איפה אני ואם אני בתוך שטח האויב. דבר אחד זכרתי: כשיצאתי מהטנק ראיתי את הטען-קשר, יעקב סופר, קופץ מהטנק, המכנסיים שלו בערו. והפעם האחרונה שראיתי אותו הייתה כשהוא כיבה את מכנסיו כאשר ירדתי מהטנק. מאז לא ראיתי אותו. אבל ההיגיון אמר שהוא צריך להיות באזור, כי לאן כבר יש לו עוד ללכת. כשהגיעו הזחל"מים, הרגשתי צורך לרוץ ולחפש אותו, כי יכול להיות שזו הורמנות אחרונה. אחר-כך הוא יישאר בשטח האויב ואנחנו נוסעים. רצתי

הארץ. אותו גייסו בתור שרידונים, והגענו למחנה צבאי ליד יוקנעם. במלחמה חצינו את הקווים דרך גבעת עוז לכיוון ג'נין. לנו, החיילים שלא מילאו תפקיד פיקודי, הבהירו שיש תותחים שמאיימים על שדה התעופה מגידו בעמק יזרעאל. התחלנו לנוע, ולקראת בוקר היום השני למלחמה נתקלנו באויב. עברנו את עמק דותן, ועל הרכסים של ג'נין התנהלו הקרבות. לאחר שהקרב נמשך, ניתנה הוראה מהמ"פ לנוע חזרה לכיוון עמק דותן.

"בעמק נכנסנו למארב של טנקים ותותחי נ"ט. זה היה ירי של מטענים חלולים, שעם הפגיעה במטרה הם שורפים את כל החלל הפנימי - הם היו מחדירים את רשפי האש לתוך הטנק וכך מרוויחים את השמדת המטרה. אחרי שנענו מהקרב האחרון שהיה לכיוון עמק דותן, הייתה פקודה של המ"פ: 'מימין יש אויב'. איך שפנית ימינה, פגע בנו המטען החלול. הטנק שלנו עלה באש, ואנחנו עוד היינו בתוכו. הרשף נכנס, ומכוח ההרף נפתחו מרפי הכניסה לטנק והמקלען ואני עפנו החוצה. אפילו לא הספקתי לעצור את הטנק והוא נסע קדימה עוד כמה מטרים. עפתי ממש לפני הטנק, כך שאם הוא היה נע במהירות מעט גבוהה יותר, מצבי לא היה טוב.

"המקלען הלך לדרכו ואני אמרתי לעצמי, 'רגע, מה עם הצוות של הטנק? בניגוד לתרגולות, חיכיתי שהטנק ייעצר ועליתי אליו לראות מי נשאר בפנים. היה שם המ"מ, גדי רפן, שהחליף מוקדם יותר את המ"פ. הוא היה פצוע קשה. היר והעין שלו נפגעו. התותחן והטען-קשר קפצו החוצה ולגדי הייתי צריך לעזור. איכשהו גדי הסתדר, כי הרגליים שלו היו בסדר".

■ הצלה מקרית ■

"בתחתית הצריח הייתה כבר אש בוערת. עפתי מהטנק, בלי נשק כמוזן, והלכתי לחפש מחסה בשדה חיטה. נשכחתי בתלם, וזה היה די מסוכן. התלבטתי מה לעשות כעת, כשיורים מסביבי. בעוד אני חושב, התקרב טנק שלנו שנסע בתוך השדה. ניסיתי לעלות והמפקד אמר לי שלא כדאי לי לעלות כי 'בהמשך יש בית משאבה. לך לשם'. בכך הוא הציל את חיי, כי אחרי דקות ספורות הטנק עלה באש.

"ב'בית משאבה', היו עוד אנשים ושם ראיתי גם את החבר'ה מהטנק שלי. גדי רפן כבר לקח פיקוד, והיו שם עוד הרבה פצועים. הרסיסים שלי לא הפריעו לי לתפקוד. הייתי מאוד ערני ולא שקט, כי היה בי חחד בשביל האומה.

"כל אותו הזמן ריחות הפגזים 'חגגו' מסביבנו. גדי ביקש ממני שאם יהיו לו בעיות של ערנות, שאקח פיקוד, כי כולם היו פצועים שם. מבחינתי הייתה לי ערנות גבוהה. גדי אמר לי לשרוף את המסמכים במידה שהאויב יגיע".

טוראי צבי סדן קיבל את עיטור העוז על שחילץ פצועים והמשיך להילחם כשהוא סובל מכוויות קשות

ב-6 ביוני 67, תוך כדי קרבות בעמק דותן, ספג הטנק של טוראי צבי סדן פגיעה ממשען חלול, מה שגרם לבעירה של תכולת הטנק. סדן, ששימש נהג, והמקלען עפו מכוח ההדף. סדן החליט, למרות פציעתו, לעלות שוב לטנק ולוודא שלא נשאר בתוכו איש. בטנק הוא מצא את מפקרו, גדי רפן, וסייע לו להיחלץ.

בשלב הבא, הצטרף סדן לקבוצת חיילים וקצינים פצועים שהתארגנו בבניין נטוש, סמוך למקום בו הסתתר מהירי. בשעת פעולת חילוץ הפצועים, נפגע זחל"ם החילוץ והחל לבעור. סדן וחיל נוסף ניסו להוציא מהזחל"ם פצוע שנתפס ברגליו, ללא הצלחה. סדן נכווה, אבל למרות זאת, הצטרף מאוחר יותר לטנק אחר והמשיך בלחימה עוד כמה שעות, עד שהועבר לבית-החולים. על מעשה זה הוענק לו עיטור העוז. שנים אחר-כך, במלחמה האחרונה בלבנון, איבד סדן את אחיזתו, רס"ם (מיל') ירון אמיתי ו"ל".

■ מארב נ"ט ■

"בימים שלפני מלחמת ששת הימים הייתה קריאה להתגייס לצבא. היינו ערוכים לקרב. זו הייתה תקופה די קשה ודריכות גדולה הציפה את

מי האיש

טוראי צבי סדן

קיבל את: עיטור העוז מתי: מלחמת ששת הימים תפקיד: נהג טנק היום: מייצר פתרונות לחיסכון במים